

Eesti tõuaretusest geneetiku pilgu läbi

Haldja Viinalass

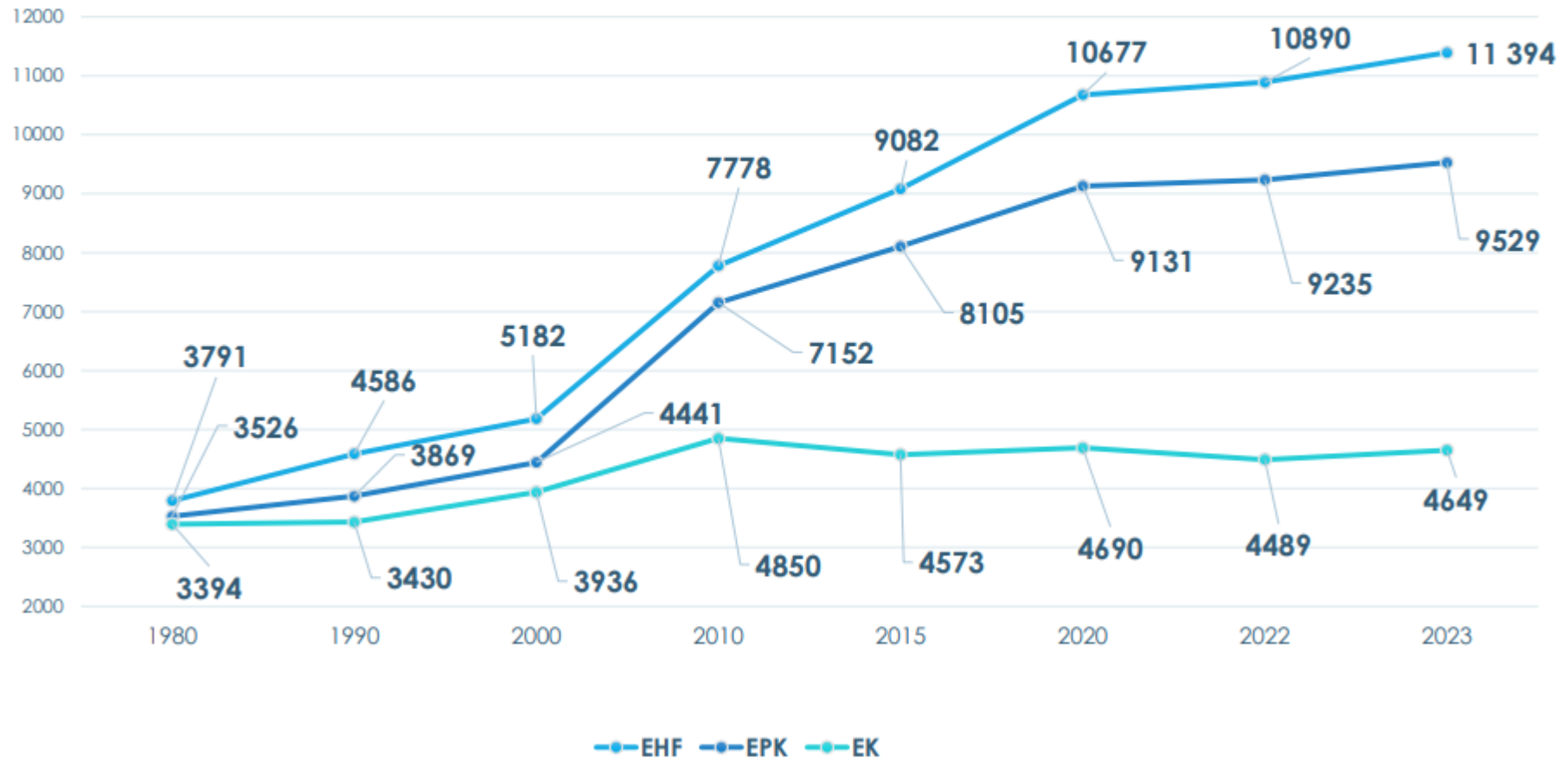

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

VEISTE ARETUSKONVERENTS 2024

07.11.2024, Paide

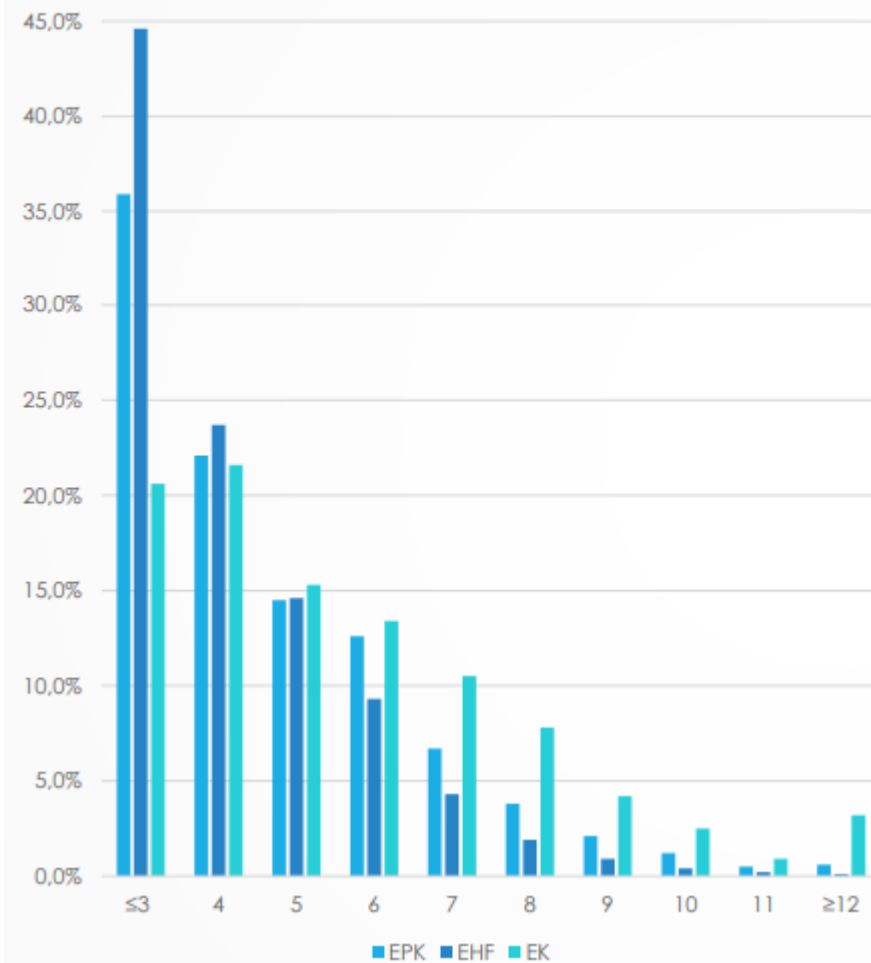
Piimatoodangu muutus tõugude lõikes

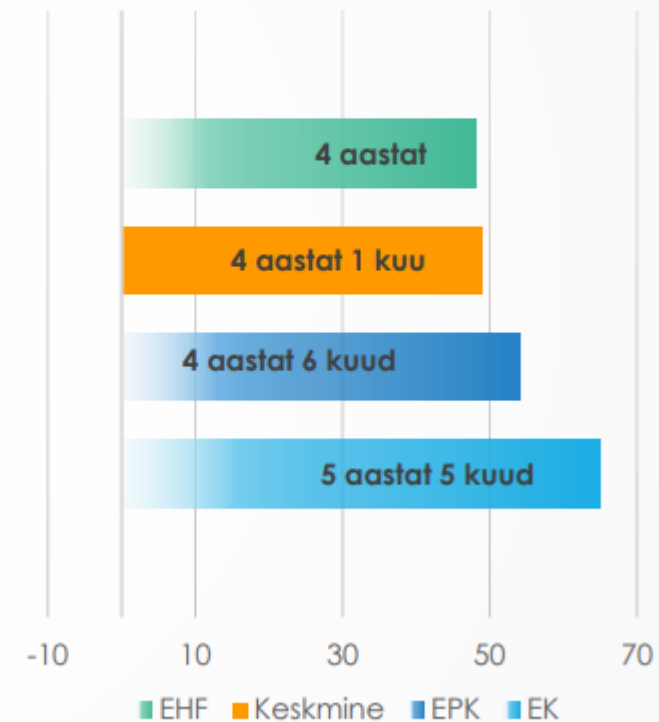
Allikas: ETKÜ aretustöö aastaaruanne 2023. <https://etky.ee/wp-content/uploads/2024/07/Aretustoo-aruanne.pdf>

H. Viinalass

Lehmade vanuseline struktuur 2023

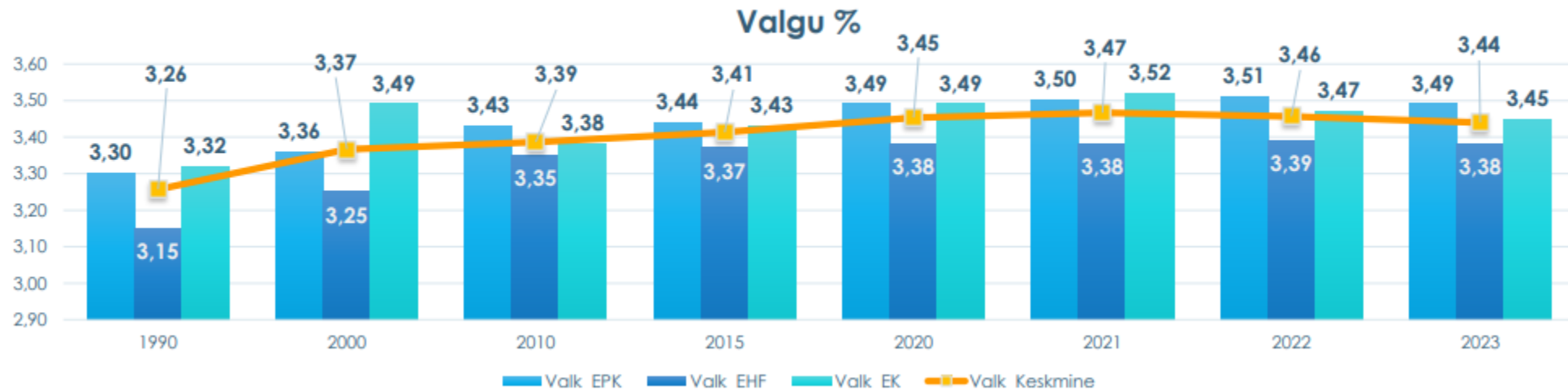
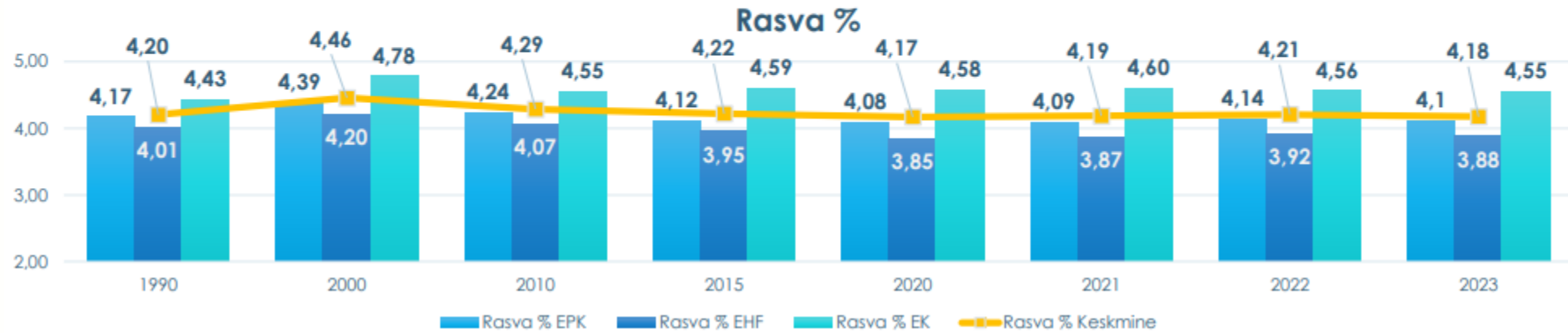
Keskmine vanus tõugude kaupa

Allikas: ETKÜ aretustöö aastaaruanne 2023. <https://etky.ee/wp-content/uploads/2024/07/Aretustoo-aruanne.pdf>

H. Viinalass

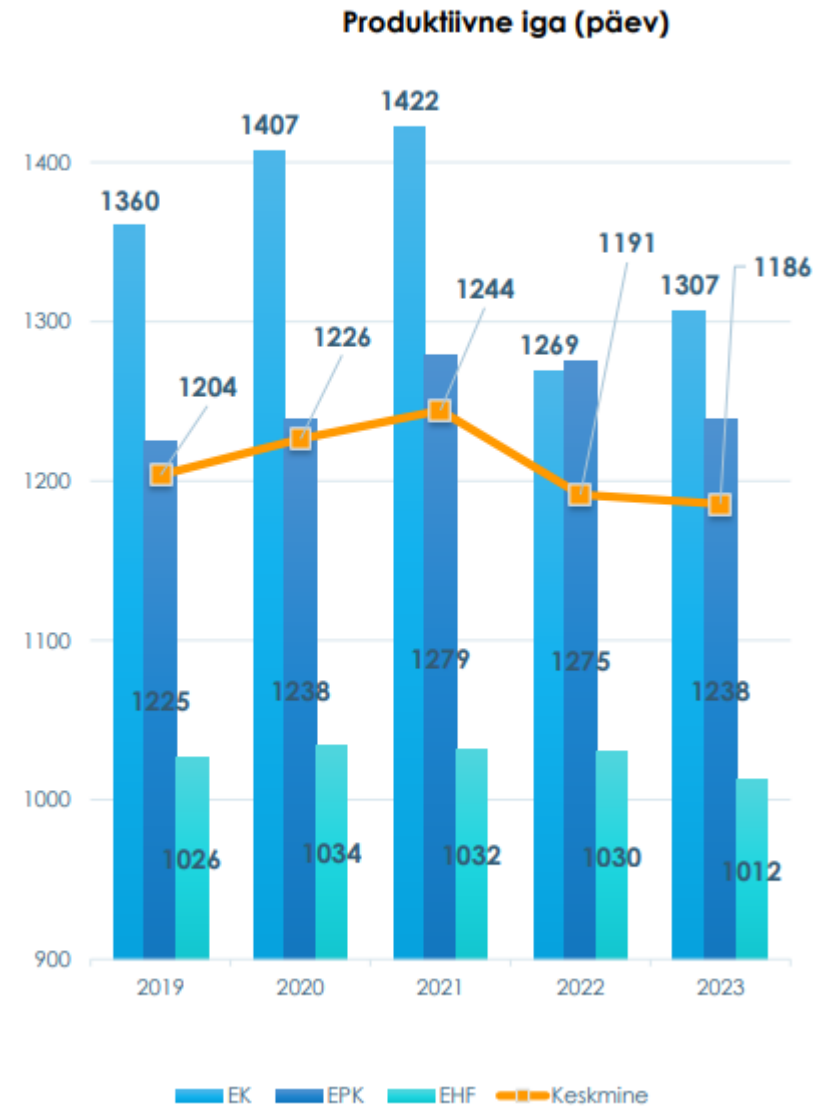
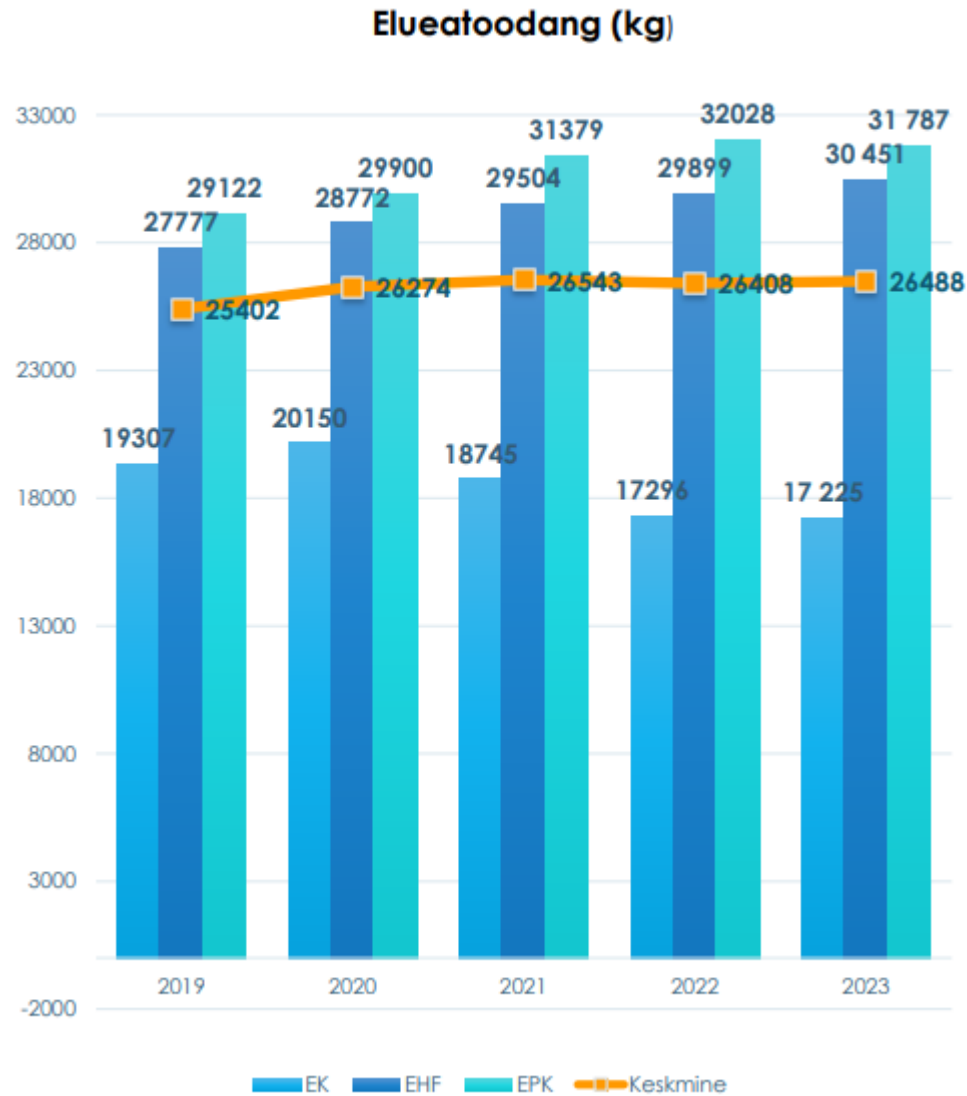
Piimarasva ja -valgu sisalduse (%) muutus ajas

Allikas: ETKÜ aretustöö aastaaruanne 2023. <https://etky.ee/wp-content/uploads/2024/07/Aretustoo-aruanne.pdf>

H. Viinalass

Elueatoodang (kg) ja produktiivne iga 2019-2023

Allikas: ETKÜ aretustöö aastaaruanne 2023. <https://etky.ee/wp-content/uploads/2024/07/Aretustoo-aruanne.pdf>

H. Viinalass

Näide EPJ-ist piimaveiste kohta

↓
Üle karja

↓
Genoom-
hinnatud

EE [redacted] VikingGenetics genoomhinded

Tunnus	Väärtus	Tunnus	Väärtus
Hinnatud	02.03.2021	SKAV	-1
VG_Piim	99	VG_Piimarasv	103
VG_Piimavalk	101	SPAV	103
Piimatüüp	113	Tüüp	111
Jalad	108	Udar	105
Tootlik aeg	102	Sigivus	95
Suurus	110	Rinna laius	104
Kere sügavus	114	Laudja sirgus	95
Laudja laius	100	Söranurk	99
Kanna kvaliteet	102	Tagajalad tagant	111
Tagajalad küljelt	96	Tagaudara kõrgus	107
Keskside	103	Esinisade asetus	102
Taganisade asetus	99	Eesudara kinnitus	102
Udarapõhja kõrgus	98	Esinisade pikkus	112
Lüpsikiirus	98	Elussünd isapoolne	106
Poegimisvõime isapoolne	106	Poegimisvõime emapoolne	96
Sarvilisus	Horned	Kappa kaseiinitüübid	
BLAD	Free	HH1	Free
HH3	Free	HH6	Free
HH7	Free	Kolesterooli defitsiidi sündroom	PossibleFree
Beeta kaseiinitüübid	BetacaseinA2A2	Kasv	105
Udara tervis	91	Muud haigused	95
Sõra tervis	84	Noorkarja elujõulisus	104
Seljoon	102	Luustiku kvaliteet	105
Tagaudara laius	103	Nisa jämedus	102
Udara tasakaal	102	SMA	Free
WE	PossibleFree	JH1	Free
BTA12	Free	BTA23	Free
PIRM	Free	AMC	PossibleFree
ARMC3	PossibleFree	RP1	Free
AH2	Free		

Miks on vaja loomi geneetiliselt identifitseerida?

- Põlvnemisandmete õigsuse kontrollimine
  - tõuloomade põlvnemisandmete vastavus aretusdokumentides registreeritule
  - areustöö täpsustamine
  - sperma ja embrüote ost-müük
  - isasloomadele järglaste põhjal antava hinnangu täpsustamine
- Identsuse kontrollimine
- Mono-ja disügootsete kaksikute eristamine
- Pärilike tunnuste määramine
  - Soovitavad tunnused (nudisus, topeltlihaselisus, jt)
  - Soovimatud tunnused (geenidefektid)
- Genofonduuringud
- Markerseleksioon
- Genoomseleksioon
- Kriminallistika

Põlvnemisandmete õigsuse kontrollimine

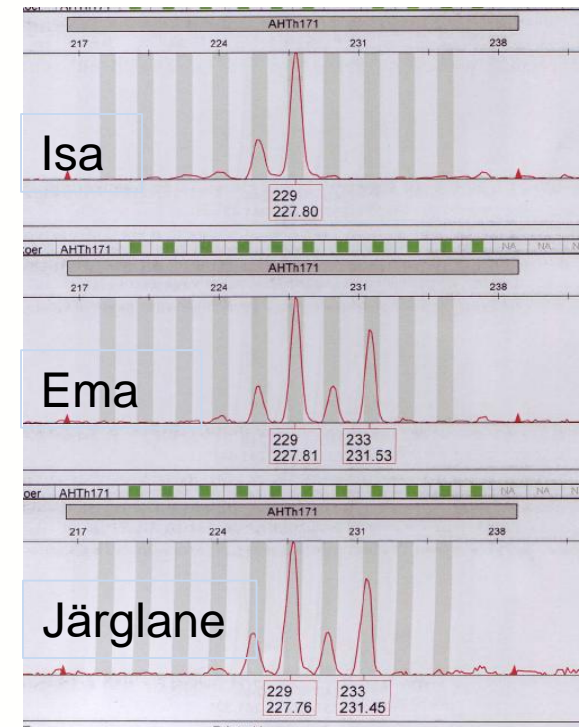
Korrektset registreeritud ja õiged põlvnemisandmed on aretustöö aluseks

- Uuritavad loomad:
  - Aretuspullid ja nende emad
  - Kahtlaste põlvnemisandmetega
  - Genoomselekteeritavad loomad
  - Tõuraamatulehmad juhuslikus kontrollis
- Juhuslik kontroll
  - Igal aastal uurib aretusühistu juhusliku valiku printsiibil põlvnemisandmete õigsust geneetilise ekspertiisi teel 2% tõuraamatu põhiossa kantud veistest
  - Valikusse kaasatakse esmaspoeginud A TR märki kandvad lehmad.
  - Juhuvajalimi looma ega tema omaniku andmed ei ole teada. Teada on vaid looma registrimärk.

Vead põlvnemisandmetes

- Meie aretajad on tublid
- Aastate lõikes on EMÜ geneetikalaboris läbi viidud kontrollide andmetel vigade esinemissagedus sugupuudes madal
  - Pullid ja pulliemad on hoolikalt valitud kontingent
  - Ca 97-98% kahtlaste põlvnemisandmetega veistele leitakse õiged vanemad
  - Juhusliku geneetilise ekspertiisi puhul esineb vigu ca 3% uuritutest
  - Siiski, ettevõtetel on täheldatav erinevus

Genotüüp ühes DNA mikrosatelliidilookuses

- MTÜ Piimaklaster projekti “Eesti piimaveiste populatsiooni hindamine genoomaretusväärtuse alusel” (aastatel 2019-2021) raames viidi läbi 2265 veise genotüüpiseerimine genoomhindamise eesmärgil
  - 53 veise puhul oli isa mittevastavuses algandmetes registreeritule (2,3%)

Uurimismaterjal genotüpiseerimiseks

- Veri
- Karvad
- Sperma
- Koeproovid
  - Limaskesta rakud
  - Kõrvatükike

Projekt “Genotüpiseerimine kui tööriist keskkonnasõbralikuma ja efektiivsema lihaveise kasvatamisel”

- PRIA, 01.07.2024 – 31.05.2025
- Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu koostöös Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS-i ja Eesti Maaülikooliga
- Eesmärk: hinnata Eesti lihaveiste geneetilist potentsiaali ning suurendada aretustöö täpsust ja efektiivsust kasutades genoomset informatsiooni

Projekti tegevused

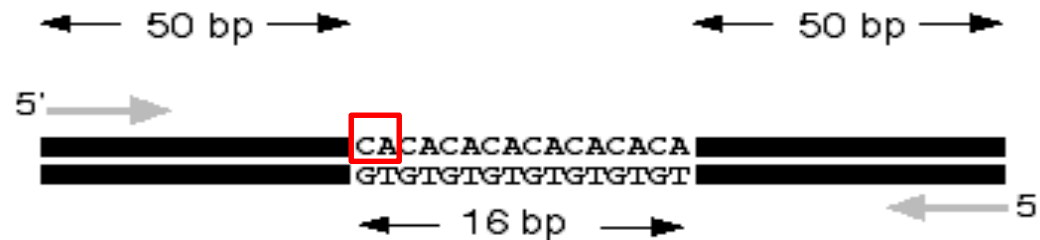
- Genotüübiandmete biostatistilise analüüsi tulemusena leida valimisse kuuluvatel loomadel genotüübil põhinevad aretusväärtused, mis väljendavad loomade geneetilist potentsiaali sama tõu ja vanusegrupi hulgas.
- Genotüübiandmete põhjal tuvastada erinevaid lihavesetõugudele olulisi tunnuseid
  - nt nudisus /sarvilisus, müostatiini genotüüp ja tõuspetsiifilised geneetilised haigused, mis põhjustavad loomaomanikule majanduslikku kahju.
- Selgida välja Eestis enam levinud lihavesetõugude hulgas enim järglasi andnud tõuloomade geneetiline potentsiaal, mille alusel saab teha täpsemaid aretusotsuseid majanduslikult kasumlikumate ja kohalikku keskkonda paremini sobivate lihavesete kasvatamiseks.
- Võrreldes senise 2-6 hinnatava aretustunnuse asemel on loomaomanikel aretusotsuste tegemiseks vähemalt 14 genoomiandmetelt prognoositud aretustunnust, sh fenotüübitunnuste osas, mida Eestis senini ei registreerita ega koguta.

Geneetilised markerid

DNA mikrosatelliidid

Genoomuuringutes

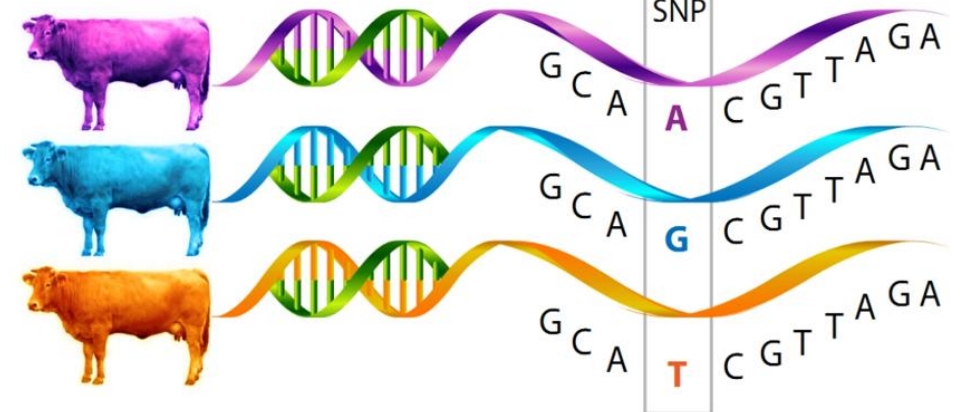
- DNA järjestused, mis koosnevad tandeemselt korduvatest 2 – 6 nukleotiidi (aluspaari) pikkustest motiividest
- Korduste arv varieerub indiviiditi, mis annabki võimaluse indiviidide identifitseerimiseks ja teistega võrdlemiseks

Siin: **CA-kordused, kokku 8 kordust**, mikrosatelliidi pikkus $50+16+50 = 116$ bp

Teisel indiviidil võib olla nt 4 kordust või 6 kordust, mikrosatelliitide pikkused vastavalt siis 108 bp ja 112 bp

SNP-d

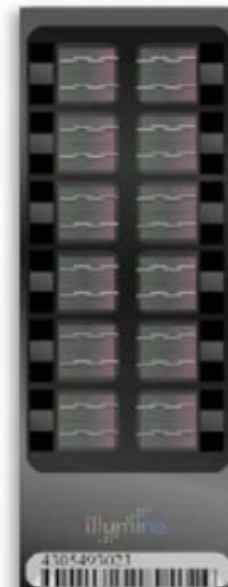

- SNP – üksiknukleotiidne polümorfism (*Single Nucleotide Polymorphism*)
- Kindlas DNA-punktis oleva üksiku aluspaari vahetusvarieeruvus populatsioonis

SNP-de põhjal genotüpiseerimine – erineva tihedusega geenikiipide kasutamine

Geenianalüsaator

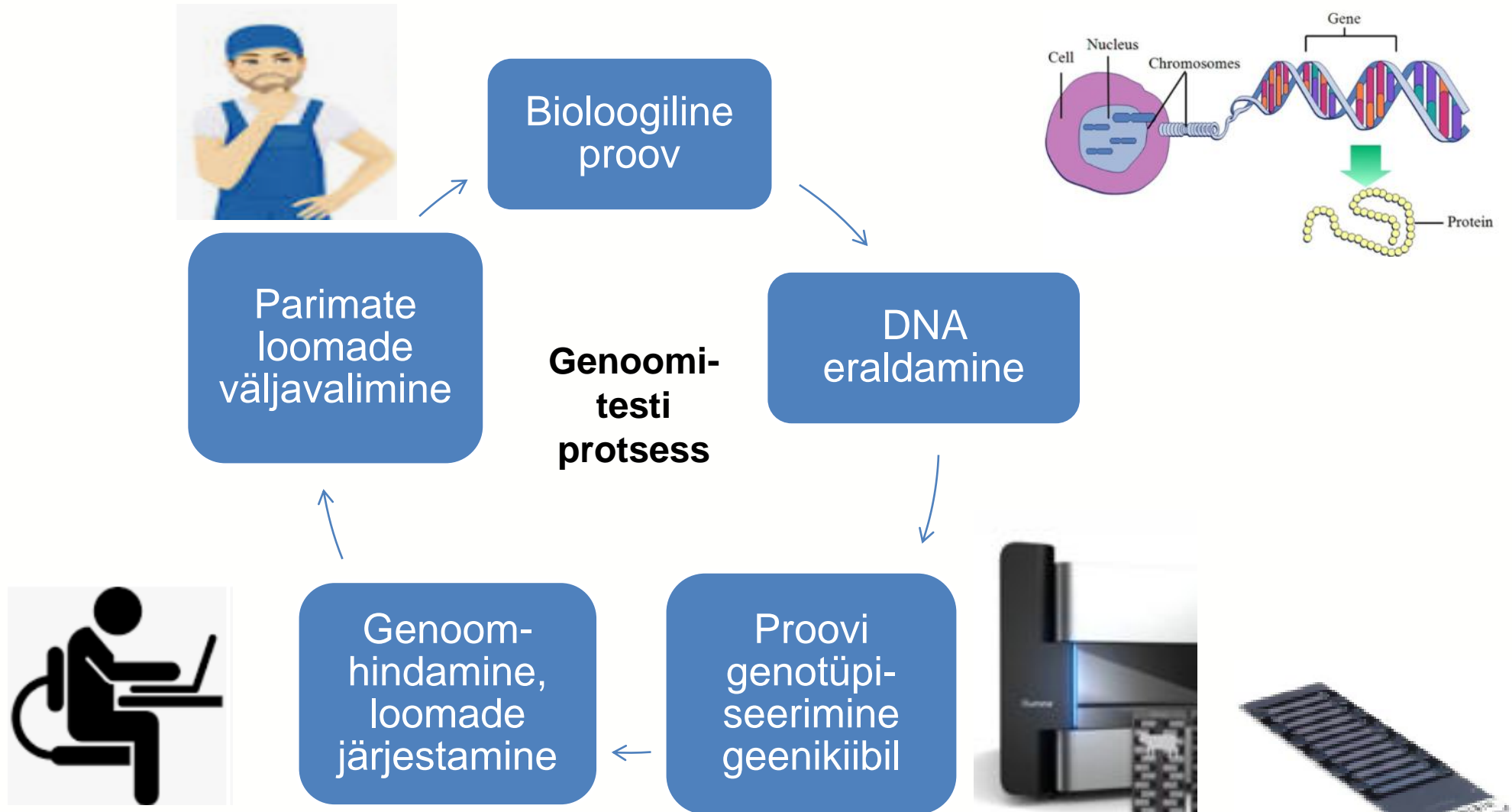
MELD	atcgcggtgtagctagtgctagctgctagctagctgatgca
ROM1_read12667	.....t.....
AWA1_read00345	.....
SBF1_read06734	.....
TEX1_read00234	.....t.....
ROM1_read10385	.....t.....
TEX1_read39890	.....

- Illumina SNP-kiip
- 2,5 x 8 cm
- Iga ruut võrdub 12 prooviga kiibil

- Erinevad loomad geenikiibil
- Kõige ülemine on referentsjärjestus
- Punktid näitavad identsust referentsjärjestusega

SNP – üksiknukleotiidne polümorfism
(**S**ingle **N**ucleotide **P**olymorphism)

Genoomitest – kuidas see käib?

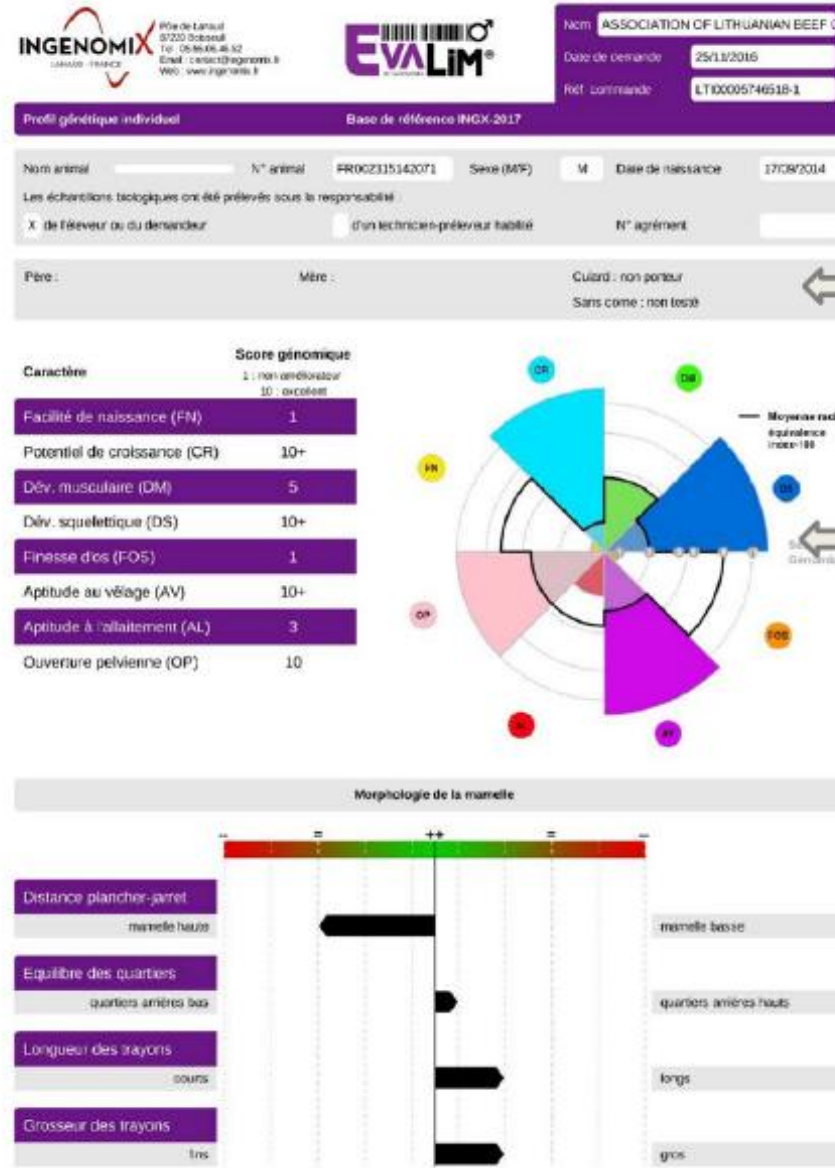

Genoomtestimine PRIA projekti raames

- Ab, Hf, Ch ja Li tõu tõuraamatus olevad pullid ja nende emad, kes on karjas alles ja ei ole varem genoomtestitud.
- Noorpullid, kes osalevad 2024. a sügisel alanud lihaveiste jõudluskatses, sh nende emad, kes ei ole varem genoomtestitud.
- Sõltuvalt tõust erinevad geneetilised defektid/haigused
- ETKÜ-l on kavas tellida genotüpiseerimised kolmest laborist:
  - Ingenomix (EvaLim test, limusiini tõug)
  - Genes Diffusion (GDScan test, šarolee tõug)
  - Neogen (Igenity test, aberdiin-anguse ja herefordi tõud)

EvaLim test

- Tulemusi võrreldakse varem uuritud loomadega
- 2020 – referentspopulatsiooni suurus ca 25000 looma
- Graafikul must joon on populatsiooni keskmine ja väljendab suurust 100.
- Üldjuhul, mida enam >100, seda parem antud tunnuse osas loom on

Põlvnemisandmete kontrollimine

Tõu keskmine on toodud musta pidevjoonega

Näide

- Ingenomix
- EvaLim test
- Limusiini tõug

Poegimiskergus, kasvupotentsiaal, lihastus, looma mõõtmed, luustiku jämedus, tütarde poegimiskergus, piimakus, vaagna avatus, udara tunnused: kõrgus, tasakaal, nisade jämedus ja pikkus

Évaluation génomique

Reference base **INGX-2023_2**

Aide à l'interprétation

Client : ABAE

Name : The Animal Breeders Association of Estonia

Order réf. : ABAE-8046

Genetic analysis report

Tanel-Taavi Bultiko
Keava Rapla
79005 KOOGMIAE TEE 4

Customer reference or Breeding number : ABAE

Order reference : 8046

Animal : _____ Birth date : 19/04/2019 Sex : F

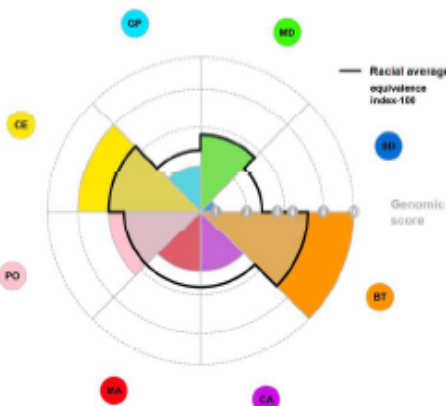
Sample reference : **ING169099**

Sire : _____ Dam : _____

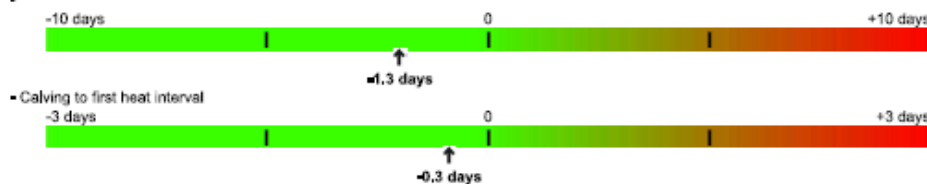
: Non carrier Horn polled : Homozygous carrier (pcpc) Cleft Palet : Non carrier : Non carrier Blind : Non carrier

Morphologie / Croissance

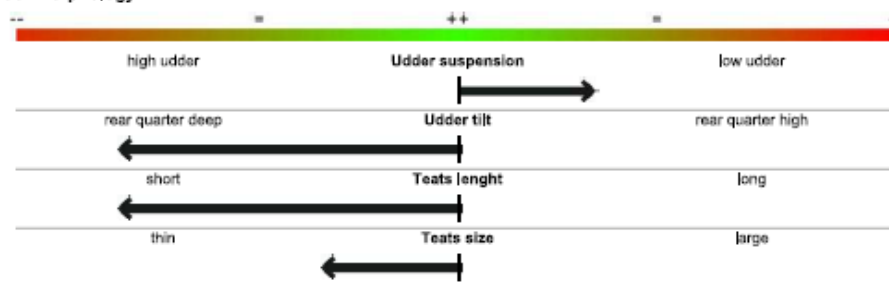
Trait	genomic score
Calving Ease (CE)	8
Growth potential (GP)	3
Muscular development (MD)	5
Skeletal development (SD)	1
Bone thickness (BT)	10
Daughter calving ease (DCE)	4
Milking ability (MA)	4
Pelvic opening (PO)	6

Reproduction

Udder morphology

Animal : _____ Birth date : 19/04/2019 Sex : Female

Sample reference : **ING169099**

Herd number : IDPE Species : BOVIN
Type of sampling : pois Breed : LIMOUSINE (34)
Sampler : IDPE Sampling date : 10/06/2024

Analyse	Date résultat	Résultat	Détails	Interprétation
Genetic identification SNP (1)	10/07/2024		Completed and in compliance with requirements	
Myostatin (2)	12/07/2024	+/+	F94L : MH/MH	Animal non carrier
Horn polled (3)	12/07/2024	P/P	PcPc	Homozygous carrier animal
Cleft Palet (4)	12/07/2024	+/+		Animal non carrier
Protoporphyrine (5)	12/07/2024	+/+		Animal non carrier
Blind (6)	12/07/2024	+/+		Animal non carrier

1. Analyse du panel international ISAG spécifique aux vérifications de parentés bovines de 200 marqueurs.
2. Analyse de 9 mutations causales et/ou silencieuses présentes dans le gène de la myostatine : F94L, S105C, Q204X, D182N, NT419, E226X, C313Y, T821, E291X. Le résultat est une synthèse et le détail donne les mutations portées par l'animal.
3. Analyse des 2 mutations connues pour être responsables du caractère « Sans cornes » la variante dite Frison notée Pf et la variante dite Celtique notée Pc. Les deux mutations amènent au même phénotype.
4. Analyse de la mutation palais fendu, provoquant à l'état homozygote en race limousine, une malformation du palais entraînant la mort précoce du veau.
5. Analyse de la mutation protoporphyrine, provoquant à l'état homozygote en race limousine, une réaction de photo-sensibilité dans les zones dépourvues de poils et des lésions hépatiques.
6. Analyse de la mutation blind, provoquant à l'état homozygote, une perte progressive de la vision périphérique.

Control of genetic compatibility (VCG)

Compatible avec les 2 parents

Date de validation de l'analyse : 22/07/2024

Technique d'analyse : SNP

Tested sire

Tested mother

Identification number : **SE3068506087**
Analysis reference : **LU01-ING075063**
Name of presumed sire :
Breed code : 34

Identification number : **EE000017963190**
Analysis reference : **LU01-ING144771**
Name of presumed mother :
Breed code : 34

- Tunnuste arv - 14
- Põlvnemine
- Millised geenitestid/ pärilikud tunnused lisaks?
- Müostatiin F94L
  - Variandi F94L olemasolul suurem lihasmass ilma poegimisraskuse suurenemiseta, viljakuse vähenemine või pikaealisuse lühenemiseta. Enamik loomi on selle variandi kandjad.
- Suulaelõhe
  - Esineb retsessiivsetel homosügootsetel veistel
- Protoporfüüria
  - Seda põdevad loomad on päikesevalguse suhtes tundlikud. Neil võivad päikese käes tekkida kärnad ja haavandid. Loomadel võivad tekkida krambid.
- Nägemise kaotus
  - Veised ei sünni pimedana, kuid nägemise kaotus on märgatav ühe aasta vanuselt või vahetult pärast seda. Esialgsete kliiniliste tunnuste hulka võib kuuluda raskus ümbruskonnas orienteerumisel, pörkumine seisvate objektidega ja aeglane liikumine võõral maastikul.
- Nudisus

Igenity test

- Tõud:
  - aberdiin-angus, hereford, limusiin, simmental, šarolee (viimaste puhul on tulemuste usaldusväärsus madalam)
- Tunnuste arv – 17
- Põlvnemine
- Millised geenitestid/ pärilikud tunnused lisaks?
- Müostatiin
- Genoomaretusväärtus
  - GGP Bovine 100K kiip

Emapoolsed tunnused

Sünnimass
Poegimiskergus, otsene
Poegimiskergus, emapoolne
Karjaspüsivus
Mullikate tiinestuvus
Käsitletavus
Piimakus

Jõudlustunnused

Jääksöömus
Keskmise ööpäevane juurdekasv
Võõrutusmass
Aastase veise mass

Rümbaomadused

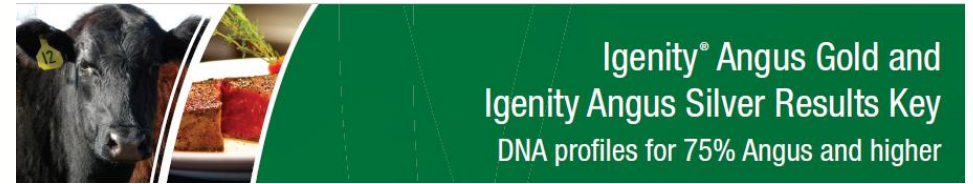
Õrnus
Marmorsus
Lihassilma pindala
Rasvakihi paksus
Rümbamass

Molekulaarne aretusväärtus

(*Molecular Breeding Value* – MBV) on järglaste antud prognoositud väärtus võrreldes nende eakaaslastega. Kõrgemad tulemused pole tingimata paremad – need tähendavad vaid, et vastaval loomal on kõrgem geneetiline potentsiaal vastava tunnuse osas.

Näide

- Neogen
- Igenity test
- Interpreteerimine (1-10 punktiline skoor)

Understanding 1 to 10 Igenity scoring: This chart allows you to cross reference the 1–10 Igenity scores for traits with their corresponding Molecular Breeding Values (MBV) or expected effects. This MBV is the prediction of how future progeny of an animal are expected to perform compared to the progeny of other profiled animals. Higher scores are not necessarily better – they just mean the animal has more genetic potential for that trait. Igenity scores are designed to simplify complex data and make it convenient for you to use this cutting-edge information along with other criteria you use to select your replacement breeding stock.

Comparing scores between profiled animals: The examples below show you how to equate Igenity scores to variation in MBVs, or expected effects, from the genetic effects table.

Helper Pregnancy Rate (HPR)	Igenity Score	Genetic Effect	Description
Animal A	8	4.3%	Animal A will produce daughters with a 3.1% higher probability of conceiving during a normal breeding season compared to daughters of Animal B.
Animal B	3	1.2%	
		3.1%	

Calving Ease Maternal	Igenity Score	Genetic Effect	Description
Animal A	8	12.5%	Animal A is expected to produce daughters with an 8.9% higher probability of calving unassisted as first-calf heifers compared to progeny of Animal B.
Animal B	3	3.6%	
		8.9%	

Average Daily Gain (ADG)	Igenity Score	Genetic Effect	Description
Animal A	8	0.27 lbs.	Animal A is expected to produce progeny that will gain 0.16 pounds more per day than progeny of Animal B, and therefore weigh 28.50 pounds more after 150 days on feed.
Animal B	3	0.11 lbs.	
		0.16 lbs. per day	

Näide

- Igenity test
- Aberdiin-anguse ja herefordi tõud

Igenity® Beef Profile

Customer Information

Igenity® – Confident Selection

Neogen Genomics

4131 North 48th Street

Lincoln, Nebraska 68504

(402) 435-0665 - dnahelp@neogen.com

Order Information

Detailed Report

Animal Information				Decision Indexes				Maternal						Production					Carcass					
Animal ID Number	Sample Barcode Number	Gender (M/F)	Breed	Igenity Rank*	Igenity Maternal Index	Igenity Production Index	Igenity Terminal Index	BW	CED	CEM	HPR	MILK	STAY	DOC	WW	ADG	YW	RFI	SC	MARB	REA	FAT	TEND	HCW
EE2	012423044401	M		Bottom 25%	5.10	5.10	3.80	4	5	6	4	6	7	3	3	2	2	6	4	5	4	7	9	2
EE2	012423044459	F		Bottom 25%	5.10	5.05	5.05	6	4	3	5	5	6	6	5	3	4	3	5	4	5	5	7	4
EE2	012423044456	M		Bottom 25%	5.05	5.45	5.05	3	5	6	5	7	6	8	3	3	3	7	5	6	5	6	5	5
EE1	012423044422	F		Bottom 25%	5.00	5.60	5.20	5	5	5	3	6	7	5	4	3	3	6	5	5	5	5	7	5
EE2	012423044449	M		Bottom 25%	4.90	4.55	4.90	4	3	3	3	4	6	4	7	6	7	4	5	2	5	3	3	5
EE2	634120107000	M		Bottom 25%	4.85	5.40	5.20	5	4	5	4	3	6	6	4	3	3	3	3	5	4	5	8	4
EE2	012423044483	M		Bottom 25%	4.85	4.70	4.85	3	5	5	4	3	6	5	5	6	5	6	5	2	4	4	4	6

GDSscan test

- Genes Diffusion
- Tunnuste arv – 26
- Põlvnemine
- Millised geenitestid/ pärilikud tunnused lisaks?
  - Müostatiin F94L
  - Müostatiin Q204X
  - Ataksia
  - Nägemise kaotus

Näide

- Genes Diffusion
- GDScan test
- Šarolee tõug

Animal genomic breeding values card

	Animal	Sire	Dam	MGS
Name	[Redacted]	TOLSTOI PP	[Redacted]	ILOT SC
Register number	[Redacted]	DE 000363443482	[Redacted]	FR 7121573306
Breed	38			
Date of birth	15/03/2023			
Owner				

Genetic Status

Polled	P/P (Carrier homozygous)	Ataxia	G/G (No carrier homozygous)
Double muscle gene	+/- (No carrier homozygous)	Blind	B/+ (Heterozygous)
Mh BEEF	+/- (No carrier homozygous)	D.E.A	+/- (No carrier homozygous)

Genomic values

Evaluated by Gènes | Date of evaluation : 11/01/2024

Production Values	Rel	Morphology values	Rel
Ease of birth	5.1 0.35	CRPS	
Growth capacity	5 0.25	DMPS	
Muscular Development	5 0.35	DSPS	
Skeletal development	5.5 0.31	AFPS	
Calving Ability	2.9 0.17	Udder Longevity	5
Maternal genetic on weaning weight	5 0.13	Teats functionality	5.9
		Strength of back legs	5.4

Behavior Values

Adult behavior	5.3
Calving behavior	4.4

Autres index

DGest	4.2
Myophosphorylase	

Système de notation des Index

For each value evaluation, scores fluctuate from 0 to 10, where 5 is the average

Geenidefektid ja aretusprogrammid

- Eesmärk – vältida defektsete geenide edasikandumist vanematelt järglastele.
- Saavutatakse geneetilise haiguse või defektgeeniga loomade praakimisega.
- Neid loomi ei kasutata aretuses, kuid see ei välista ka täielikult selliste loomade kasutamist paarituses, kuid see peab olema kontrolli all
- Genotüpiseerimine – eesmärk eristada normaalseid homosügootide heterosügootidest (kandjatest).
- Defekti esinemist loomadel on võimalik vältida, kui üks paarituses kasutatav vanem on homosügootne normaalse alleeli osas.
- Kuna aretuses kasutatavate isasloomade arv on väiksem kui emasloomade arv, siis reeglina ei lubata aretuses kasutada defekti suhtes heterosügootseid ja tabandunud isendeid.
- Enamus geenidefekte on pärandumise viisi poolest retsessiivsed homosügootsed

Pärilike tunnuste määramine

- Geneetilisi defekte kandvate suguloomade tuvastamine DNA analüüsidega võimaldab aretajatel paaride valikuga vältida retsessiivsete homosügootsete isendite saamist

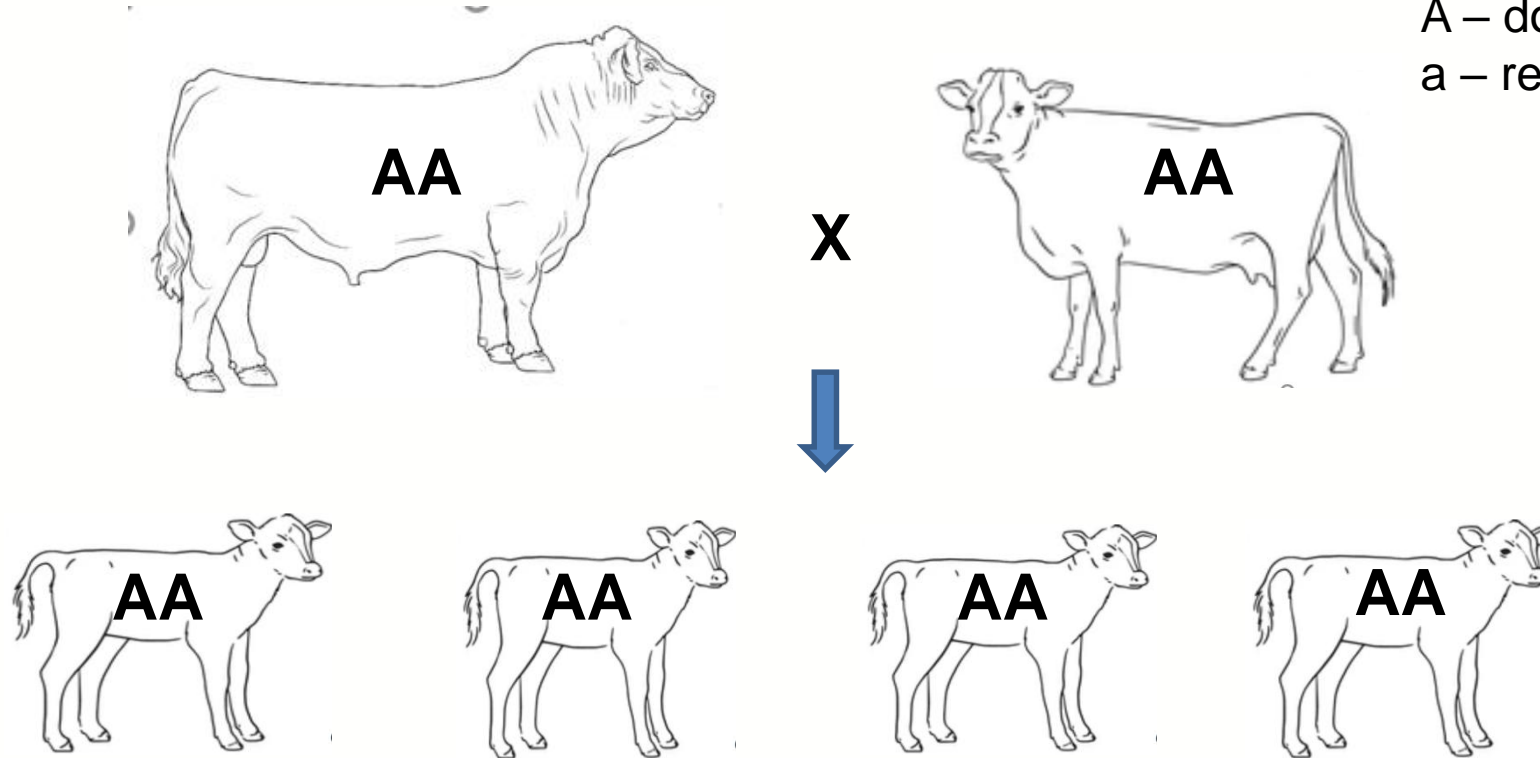

Näide. Suulaelõhe limusiini tõul

Foto: Vaiman, A., Fritz, S., Beauvallet, C. et al. Mutation of the MYH3 gene causes recessive cleft palate in Limousine cattle. Genet Sel Evol 54, 71 (2022). <https://doi.org/10.1186/s12711-022-00762-2>

Näide pärandumise kohta

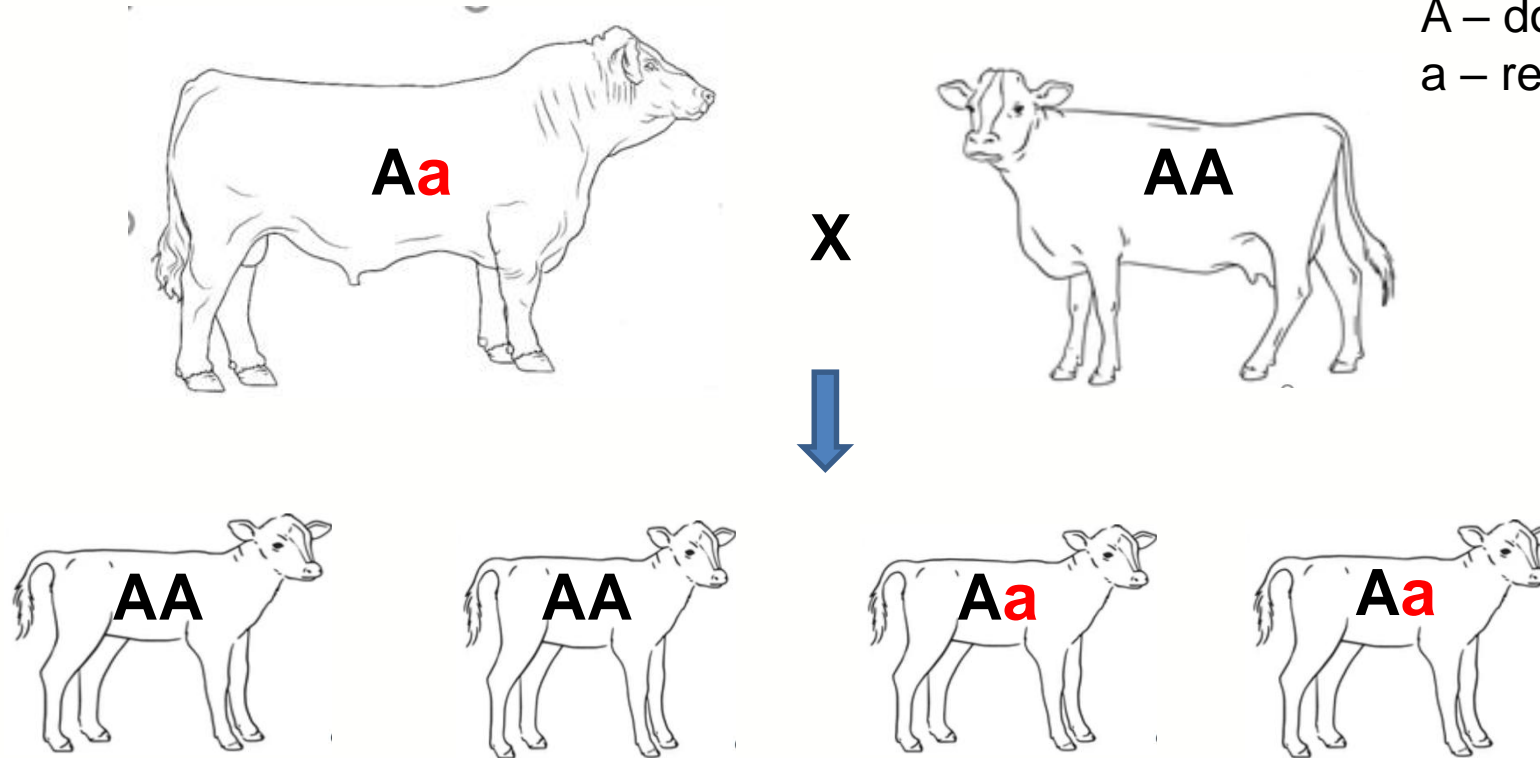
Autosomaalne retsessiivne defekt
A – dominantne
a – retsessiivne

Kõik järglased on terved

Näide pärandumise kohta

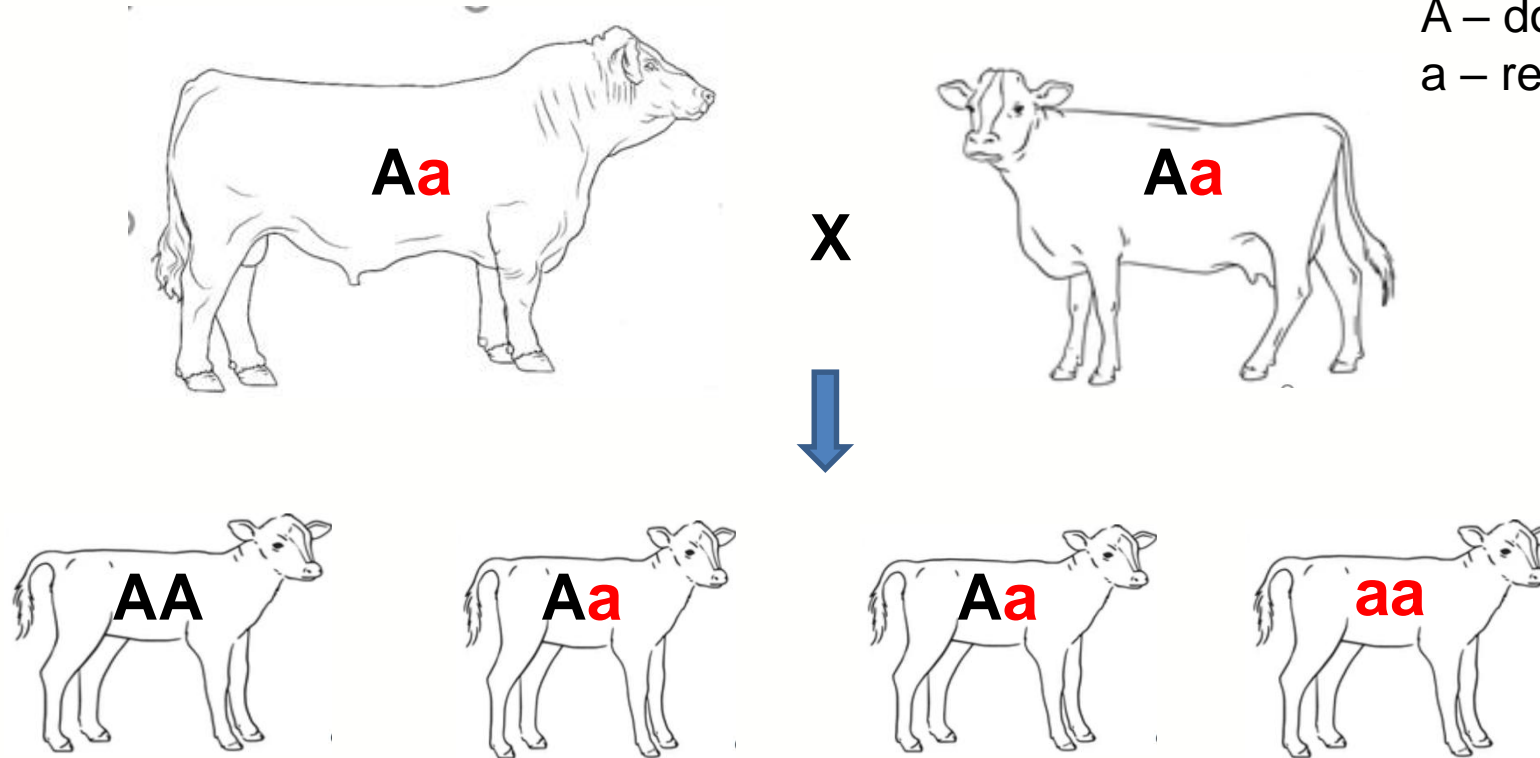
Autosomaalne retsessiivne defekt
A – dominantne
a – retsessiivne

Kõik järglased on terved, kuid pool järglastest on defekti kandjad

Näide pärandumise kohta

Autosomaalne retsessiivne defekt
A – dominantne
a – retsessiivne

Kolm tervet järglast, sh kaks defekti kandjat (Aa) ja üks defektne järglane (aa)

Kokkuvõtteks

- Genotüübiinfo kasutamine loob senisest oluliselt suuremad võimalused lihaveisekasvatajatele valiku tegemiseks
- Teadliku valiku tegemine maksimaalselt olemas olevate tunnuste põhjal
- Erinevates markersüsteemides esitatud info ei ole omavahel võrreldav
- Erinevate geneetiliste uuringute informatsioon looma väärtuse kohta ei ole üheselt võrreldav
- Võrreldavad on tulemused tõu sees ja vanusegrupiti

Kokkuvõtteks

- Genoomipõhisest testimisest saadav pärilike tunnuste/geenidefektide info võimaldab saada ülevaate tõu kohta ja rakendada markerseleksiooni
- Geneetiliste uuringute tulemused peavad olema looma andmete juures, et oleks võimalik teha valikut komplekselt
- Ajal, mil Eesti veisekasvatajad saavad andmeid üle maailma, on oluline, et informatsioon oleks kokku kogutud ja konkreetse looma andmete juures EPJ-is
- Täna tehtud valikute tulemusi näeme tulevikus
- Edu teadlikumate valikute tegemiseks!

H. Viinalass